وَفِیْ اَنْفُسِکُمْ اَفَلَا تُبْصِرُوْنَ

من تصنیفات عارف ربانی واقف رموز خدادانی کاشف اسرار حقانی یعنی حضرت سید محبوب علی شاہ صاحب
عرف گلابی شاہ صاحب قبلہ محبوب حقانی چشتیہ القادری القلندریہ دام برکاتہ مدظلہ
ساکن حیدرآباد دکن مقام عرشنما واقع ... ورنگر متصل قلعہ کہنہ

نغمہ حقایق

حسب فرمایش احباب محققین اسرار خدادانی و برائے ذوق سالکان طریق عرفانی
وصول اللہ باہتمام خادمان و عاکفان آستان فیض بنیان عرش پایگاہ
خانقاہ حضرت قبلہ ممدوح دام ظلہ

قد طبع فی مطبع فخر نظامی حیدرآباد دکن

فی انفسکم افلا تبصرون

من تصنیفات عارف ربانی واقف رموز خدادانی کاشف اسرار حقانی یعنی حضرت سید محبوب علیشاہ عرف گلابی شاہ صاحب قبلہ محبوب حقانی چشتیہ قادری القلندریہ دام برکاتہ ظلہٗ ساکن حیدرآباد دکن مقام تکیہ عالی واقع سرنگر متصل قلعہ گولکنڈہ

نغمۂ نسمۂ حق

نام تاریخی ۱۳۱۳

حسب فرمائش احباب محققین اسرار خدادانی و رہبر ذوق سالکان طریق عرفانی وصول الی اللہ باہتمام خادمان و عاکفان آستان فیض بنیان عرش پایگاہ خانقاہ حضرت قبلہ ممدوح دام ظلہٗ

قد طبع فی مطبع فخر نظامی حیدرآباد دکن

بسم الله الرحمن الرحیم

ثنا میکنم رب معبود را / لبالب کن جام مقصود را

مطرا کن باغ ادراک را / مصفی خون رگ تاک را

نیابد مقامی ز ذاتش خلا / تو بینی خلا دارد از او ملا

نه جایش بود در کدامی جهت / مگر هست او در تمامی جهت

بمیخانه چون آمدی هوش دار / بآواز مینا دمی گوش دار

ز قلقل صدا میدهد هر زمان / که گویند حمد خدای جهان جل شانه

نمودست او خلق عالم لبے / نه پیدا نمودست او را کسے

بود سرخوش عین عرفان ملک / رسد نقل انجم ببزم فلک

صبا شانه کش گیسوی تاک را / صبوحی دهد مست بیباک را

گل از جام عرفان چو گردید مست
ز یاقوت می ساغر خود شکست

به آهنگ عرفان کند عندلیب
ز سوز فغان ساز بزم غریب

ق

چو از ساغر عشق او صبح و شام
به لاله رسد بادهٔ سرخ فام

بشوقش رسانید داغی بدل
چه داغی فروزان چراغی بدل

هر آنکس که زین جام شد باده نوش
ندیده کسی باز او را بهوش

سیه مست عشقش بمیخانه تاخت
که در جام انجام خود را شناخت

یکی در عبادات با قیل و قال
یکی در خرابات سرمست حال

یکی قایم اللیل از الفتش
یکی صایم الدهر با عطشش

نه افطار ز آب روان میکند
می معرفت نوش جان میکند

ندانست کس را از ترک وجود
نه فانی در او گشت اهل شهود

بفهمی نباید ز بالا تری
که از چونی و چندی است او بری

چو صهبای تحمید سرشار کرد
دلم خواهش می دگر بار کرد

چه پرداخت این نشه هوش از سرم
طلبگار یک ساغر دیگرم

نه کس از می وصل شد سرخ رو
مگر ساقی او و محبوب او

همین ست محبوب حق حق پرست
نخستین بلی گفت روز الست

شراب تولای او در کشم | ز خمخانهٔ نعت ساغر کشم

در نعت سید المرسلین خاتم النبیین محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و اصحابه اجمعین الی یوم الدین برحمتک یا ارحم الراحمین

ثنا میکنم شاه لولاک را | ز عرش آورم جام ادراک را

کنم سر چو مدح شهنشاه دین | جهان آفرین گویدم آفرین

محمد که ممدوح رب العلی است | حبیب خدا سید الانبیاست

خوشا وجه خلق زمین و زمان | خوشا باعث خلقت آسمان

معین رسل سبحه نام او | بود عرش یک زینه بام او

نه سر پیش آدم فرو کرده اند | ملک سجده با نور او کرده اند

جز او متصف خاص زین وصف کیست | خدا عاشق او دگر مدح چیست

نه جبریل از سدره بالا پرید | نه قوسینش از سعی ادنی رسید

سرافیل و میکال را گو پرند | ز عنقای عرشش نه بالا پرند

ملک پاسبان آستانش بود | زمین بوس در آسمانش بود

بود خاک درگاه او نوربار | رسد مهر پیش درش ذره وار

اگر صفر گردد نجوم سما / شمار فضائل نگردد ادا

شها مدحت تو رقم چون کنم / چگونه بیک کوزه جیحون کنم

توان ریگ صحرا شمردن مگر / بود حصر وصف تو دشوارتر

شده نور تو سابق سابقین / بود ذات تو خاتم المرسلین ص

زمخلوق نشناخت ذات ترا / مگر یک علی رض سرور اولیا

در منقبت امیرالمؤمنین حضرت علی کرم اللہ وجہہ

علی آنکه هم وصف خیرالوریست / علی آنکه همنام رب العلیست

علی حامی دین و زوج بتول / زحکم خدا جانشین رسول

سوای نبوت بجمله صفات / بود همسر سرور کائنات

اگر شیر حق نامدی در وجود / بدنیا پی فاطمه کس نبود

زکفش نبی زیب شد عرش را / بدوش نبی این نهادست پا

چو ادریس از درس رفعت گرفت / عروجش بفردوس اقامت گرفت

بود مهر یک ذرهٔ نور او / ق / سلیمانست مهمان یک مور او

به آیات قرآن خدای ودود / چو حکم از پی صلح و تقوی نمود

هر آنکس که سرشار حب علیست / همان صالح و زاهد و متقی ست

دلِ نعت عینِ علی را گرفت
با سلام لامِ علی جا گرفت

ضیا بیتِ دل چو موجود شد
به بیت الہیش مولود شد

بفہمِ که آید صفاتِ علی
که نشناختش جز خدا و نبی

بدوران بود ہر طرف میکده
علی ساقی من نجف میکده

درین دورِ یاران شرابی منم
نه زناریم بو ترابی منم

نصیبم چو شد این شرابِ حلال
سرشتند خاکم ز آبِ حلال

منم ساقیا در خمارِ مذاق
بمیخانهٔ خود مرا دِه وثاق

به لاے که از ساغرِ لا اله
با ثباتِ توحید باشد گواه

مرا میکش بادهٔ راز کن
ازین دُرد با صاف دمساز کن

چو این دُرد نور صفائی دہد
ز دردِ خرابی رہائی دہد

در صفتِ بہار

لبالب بده ساقیا جامِ مُل
که در باغ دہر آمده فصلِ گل

کشو دست غنچه پئے باده لب
با یما کند چشم نرگس طلب

نہاده ز گلبرگ بر کف ایاغ
ہمه طالبِ می نہالانِ باغ

زرِ خود گل از کیسه بیرون نہد
که در مہر با دخترِ رز دہد

نه بلبل هم آغوش مستی شده — سبه مستِ یزدان پرستی شده

ز آواز قمری شده غم غلط — بوجد آمده سرو صوفی نمط

مغنی خزان را بآهنگ زد — ز چنگ خود از چنگ سرچنگ زد

بهارست مطرب خوش آواز کرد — نوازش بهر ساز دمساز کرد

نداری خبر زاهدا تو هنوز — بهارست دلقِ ملمع بسوز

رها کن گلیمِ خود ای بیخرد — به پشمینه ات پشمِ مستان سزد

تماشای باغست و سیر بهار — درین فصل از کنج خلوت چه کار

بصهبای اسرار سرشار شو — تماشائیِ صنع غفار شو

نباید درین فصل زهدت بکار — سرِ توبه شد وقفِ تیغ بهار

بهارست نه برگل زمین آمده — پی سیر خلدِ برین آمده

ز تاثیر مدح بهار کشیر — قلم شاخِ گل شد بدست دبیر

دل از عشقِ می گشت چون دردناک — رگِ سنبلِ تر شده شل تاک

به نیروی می تاک برخاست شد — خم پشت پیرِ فلک راست شد

ز نام بهاری چو آمد سروش — چمن گشت از خرمی سبزپوش

لبِ نهر ها نو دمیده نبات — هزاران خضر پیش آبِ حیات

ز فیضِ بهاری بصد آب و تاب — گل و برگ و شاخ و شجر کامیاب
ببلطفش میانِ چمن سو بسو — شده شاخ سرسبز و گل سرخرو
درین فصلِ گل گر ننوشم شراب — برنگِ خزان چون بمانم خراب
به پیرِ مغان هر که باشد نثار — حلال ست او را میِ خوشگوار
ز ساقی هر آنکس که باشد خلاف — حرام ست او را نباشد معاف
درین فصل سیرِ چمن و ید نیست — پرستار میخانه گردید نیست

صفت میخانه

چه میخانه گویم نه بیت الحرام — که بیت الحلال آمده این مقام
مه و مهر می پر بساغر کنند — ملک خاکروبیش از پر کنند
کسی کو شد از لای باده خمیر — دل او چو خورشید گردد منیر
پی شست و شوی خم و جام آن — ز تسنیم آرند آبِ روان
بود گرد این جای عنبر سرشت — به خوشبو به از خاکِ صحنِ بهشت
درِ او که باشد شب و روز وا — برنگِ درِ فیضِ ربّ العلا
بود سقفِ او سقفِ کعبه نمود — که اسرار توحید از در کشود
نه هر زاهدِ خشک را منزل ست — مقامِ کمالاتِ اهلِ دل ست

زپا کفش را دور سازی ز دو | که حاصل شود کشف عندالعفو
به بیعانه نقدِ تعین بده | ق | بجام مے مدعا لب بنه
به کعبه چو شیخ ریائی مرو | به بتخانه مثلِ برهمن مدو
در آ اندرین میکده با نیاز | که سرمست باشی ز صهبائے راز
درینجا بیک جام مستت کنند | اشاره بعهدِ الستت کنند
بود صحن پاکش منور چو بیش | صفا کعبه زینجا برد بهر خویش
بود حلقهٔ باب او چشم حور | پی مے کشان ست دار السرور
در آمد نظر من در آمد کنم | مطالب تمامی بر آمد کنم
زپای طلب اندران در شوم | ز ساقی طلبگارِ ساغر شوم
حجابِ تعین شود چون رها | بیک جرعه یابم دُرِ مدعا

تعریف اہل میخانه

درینجا بود غند میخوارِ عشق | حریفانِ یکرنگ سرشارِ عشق
دلِ شان ز دنیا مکدر شده | ز دردِ تعشق مخمر شده
ز ساقی خراباتیان فیضیاب | زده پشت پا بر جهانِ خراب
باین میگسارانِ مجنون شعار | خرابی بود خوبیِ روزگار

گریبان و دامان همه تار تار — پریشانی آموز زلف نگار

به تن گرد آغشته در دل صفا — بخاکستر آلودگی پرضیا

فتادست بر مسکنت در مغاک — چو مینای بشکسته بالای خاک

فلک را ز شور فغان جنون — بقانون خود ساخته ارغنون

سوی مال دنیا نموده پشت — قناعت زده بر رخ حرص مشت

بجام طلب میکشی میکنند — بدل دادگی دلخوشی میکنند

بر این خاک آزاده افتاده اند — ز انظار افتاده افتاده اند

بود دیدها بند دل سوی یار — ز خود بیخود از کار خود هوشیار

چو آبی بر و چشم تر آورد — نهال شفاعت ثمر آورد

ازین آبیاری شود ایمنی — رساند بمقصود تر دامنی

در مدح ساقی

بمستی چو مداح ساقی شوم — طلبگار صهبای باقی شوم

چو مستانه بیخود نمودم خروش — نهیب ادب از سرم برد هوش

ز اعجاز او کی توانم نوشت — بود ساغر باده او بهشت

به بیعانه گر بار ساغر دهد — نه این هم [illegible] ربائی دهد

حرام ست بر ناکسانِ ضلال ‌ ‌ ‌ برندانِ میخانهٔ او حلال

به جبریل یک جرعه گردید عطا ‌ ‌ ‌ ازین نشهٔ او شد امین خدا

بمیخواریش هر که پیمان ببست ‌ ‌ ‌ چو مینای خالی سرِ دین شکست

چو هستی تو آمادهٔ معرفت ‌ ‌ ‌ ولایش بود بادهٔ معرفت

کند ساغرِ باده را نزد بان ‌ ‌ ‌ رساند ترا او سوی لامکان

بود عرش کرسیِ ایوان او ‌ ‌ ‌ قمر یک چراغِ شبستانِ او

بود بادهٔ لطفش آبِ بقا ‌ ‌ ‌ کند زنده دایم دلِ مُرده را

ثمر بخشِ ایمان بود گلشنش ‌ ‌ ‌ بود ساترِ عیبها دامنش

چو در معرکه هوش باقی بود ‌ ‌ ‌ من و دست و دامانِ ساقی بود

چو این نظم اسرار کاشف شده ‌ ‌ ‌ مسمّی به بستان عارف شده

سوال از ساقی

بیا ساقی اکنون که آمد بهار ‌ ‌ ‌ بجامِ طرب ده مےِ خوشگوار

صبوحی بده زود جامِ دگر ‌ ‌ ‌ زعصیان خمارم شده دردسر

چو در عشقِ گلرو شدم مبتلا ‌ ‌ ‌ شود بادهٔ ارغوانی دوا

ز تب میطپد دل تو عنّاب ده ‌ ‌ ‌ کشیده ز گلبرگِ تر آب ده

سرِ خویش بر پائے تو می نہم	سماعت کن اکنون قسم می دہم

در بیانِ بائے قسمیہ

بسر سبزیِ بوستانِ رضا	بشادابئِ گلشنِ مدعا
بمجنون نہادانِ صحرائے غم	بفرہاد کیشانِ کوہِ الم
بقانون نوازانِ با برگ و ساز	بنغمہ سرایانِ دشتِ حجاز
بتحت السرا بودکانِ خیال	بہ بالانشینانِ بامِ وصال
بشیرینیِ شہدِ وصلِ حبیب	بحنظل چشانیِ طعنِ رقیب
بطولِ مقالاتِ دیوانگان	بعرضِ خیالاتِ مجنون وشان
بشادابیِ سرو سوزِ چنار	بشادیِ وصل و غمِ انتظار
بوا ماندن انس و یارائے جن	بزورِ شباب و بضعفِ مسن
بمیخوارئے محفلِ مہوشان	بنُقلِ خوشِ آیندۂ میکشان
بخونخوارئے تیغِ سفاکِ من	بخونبارئے چشمِ نمناکِ من
بدل بردنِ چشمِ مردم شکار	بجان دادنِ سرفروشانِ یار
بپامالیِ کشتگانِ جفا	بپابوسیِ خون برنگِ حنا
بسرسبزی و سرخروئے پان	بدو رنگیِ دہر و ہفت آسمان

بذوقِ دلِ سالکانِ نیاز — بشوقِ حُدی خوانِ صحرائے [illegible]
بوجد و سماع مہین محفلے — بمضرابِ طنبورِ تارِ دلے
بمجذوب خاکستر آلودۂ — بسالک روان در رہش بودۂ
بدید نصیرائے اسرار بین — باشغالِ محمودۂ راستین
بحالِ پریشانِ دل دادگان — بزندانِ دربندِ آزادگان
بسلطانِ اذکار و دَورانِ او — باشغالِ آئینہ و شانِ او
بصہبا پرستانِ عفت شعار — بمیخانہ خوابانِ دل ہوشیار
بخلوت گزینانِ در انجمن — بصحرا دوانِ سفر در وطن
بحُسنِ جمال و بعشقِ وصال — بشغلِ تصور بمحوِ خیال
بمحویتِ ہر زخود رفتۂ — بسوز و گدازِ جگر تفتۂ
بآرایشِ چہرۂ حسن و ناز — باآلایشِ خاکِ روی نیاز
بواماندنِ چشم در انتظار — بسودای مجذوب از خود [illegible]
کہ یک ساغر بادۂ ناب دہ — نہالِ دلِ زار را آب دہ
پریشانی زلفِ دل دور کن — سواد سویداش کافور کن
زجامِ صبوحی سرافراز کن — خمارم شکستہ [illegible]

چو سنگِ الم استخوانم شکست
کنون مومیائی زمَی لازم ست

دمے کن مرا باربابِ حضور
باخفا عطا کن شرابِ طہور

باوجِ ظہوری و جامیِ روم
بیک نقل پختہ زخامی روم

زبیہوشی جہل ہشیار کن
ازین پینکی زود بیدار کن

بدریای مے کشتیم کن روان
ز ملّاحِ خود بمنزل رسان

فتادم بہ گردابِ حرص و ہوا
ہوایت شو و شرطِ من ساقیا

بسا در طلب خونِ خود خوردہ ام
براہ تمنائے مے مُردہ ام

تنم را بسیلاب مَی پاک کن
کفن دوزیم از رگِ تاک کن

زمانے تلطف برین بندہ کن
لحد بر درِ میکدہ کندہ کن

نہان جسم زارم بخاکش نما
معین تنم خاکِ پاکش نما

کہ مستانہ در معرکہ در رسم
چو خدام ساقی بہ کوثر رسم

در تعریفِ دل

دلے دارم از درد آلودۂ
بکاشانۂ رنج آسودۂ

بہین غنچۂ شاخ گلزارِ عشق
بہین یوسفِ زیب بازارِ عشق

دُرِ کاخِ مستانِ صہبائے راز
چو کعبہ مقامِ صفائے نیاز

چه کعبه که کعبه بنائی خلیل ‏ ‏ ‏ واین کعبه پرواز رب الجلیل

صفایش صفابخش و زیبا بود ‏ ‏ ‏ که چون سنگ اسود سویدا بود

گل نورس گلشن معرفت ‏ ‏ ‏ مقام ادب مسکن معرفت

خوشا گوهر بحر صدق و صفا ‏ ‏ ‏ خوشا نیّر برج نور و ضیا

زهے حجلهٔ شاهد فهم و فکر ‏ ‏ ‏ زهے منزل مهبط شغل و ذکر

پے کشتی عشق او لنگرست ‏ ‏ ‏ عرض عشق بیا شد او جوهرست

مجازیهٔ دفتر کار و بار ‏ ‏ ‏ بود فرد موصولهٔ عشق یار

حصول رموزات عرفان ازوست ‏ ‏ ‏ که تحصیل اسلام و ایمان ازوست

ز تقوای او متّقی اکرم ست ‏ ‏ ‏ عمل به تعمیل او عالم ست

شکر بار از عشق شد کام دل ‏ ‏ ‏ ز عشق اندر عالم شده نام دل

در تعریف عشق

ز عشق ست در کاخ عالم خروش ‏ ‏ ‏ بدریای عرفان ز عشق ست جوش

دل از آتش عشق کان شرر ‏ ‏ ‏ وگرنه به بیت الخلا یک مدر

ز عشق ست اندر جهان شور و غل ‏ ‏ ‏ ز عشق ست هنگامهٔ بزم مل

ز عشق آمده خوبی هر خراب ‏ ‏ ‏ که ناکام ازو میشود کامیاب

بود عشق سلطانِ خارا نشین　　خنک افسر و جلوگاهش زمین

بود قلهٔ کوه بامِ جلوس　　بیابانِ رحمت مقامِ جلوس

[illegible]غاک و شگافِ جبل مسکنش　　بود از خس و خار پیراهنش

پریشانیِ قلب جمعیتش　　هجومِ الم لشکرِ حشمتش

[illegible]لوا العزم سلطانِ ویران دیار　　مطیعش بود دایما دلفگار

عجب صائم الدهر شب زنده دا[illegible]　　که بالکل نه از نوم و افطار کار

نه از مال شاد و نه گنج آشنا　　ز راحت گریزان برنج آشنا

وحوش و دد دوام در صحبتش　　به همچشمی آهوان الفتش

اگر اوست وجهِ حصول مراد　　دلِ عشق ورزان از و خوش نهاد

شود از نصیحت فزون سوزِ او　　ملامت بود آتش افروزِ او

[illegible]غ حقیقت از و آب و رنگ　　دلِ خالی از او بود لوحِ سنگ

[illegible]ان تر ز هر جنس در منزلت　　بود محیطِ لمعهٔ معرفت

[illegible]ا بین عشق آید اندر شکار　　بطِ صبر در طعمه آید بکار

[illegible] و همت کند سازِ عشق　　طاغد کشد از سرِ بارِ عشق

[illegible] سوا هی کند شاهِ عشق　　پر و عقل چون گرد در راهِ عشق

خطاب به مطرب

خبونم شد از عشق مطرب بپا | بیا نغمهٔ غمگساری سرا
چو شیرم درین دشتِ وحشت نشان | پسند آیدم بوسلیک این زمان
حسینی نژادم حجاز اصل من | بود فصل جان نغمهٔ فصل من
دلم می پرد در هوای فراق | بیا کوک کن مَندلی اشتیاق
حُدی خوان دشتِ وطن میشوم | تو دلکش شو ورنه تلف میشوم
زمن چون مخالف نه دلِ تنگ شو | نه از بهر من خارج آهنگ شو
نشیدِ نوازش دهد خوش نوا | ترحم کن و یک ترنم سرا
نوائی بمرغوله پیش آر | که مرغوب باشد چو زلف نگار
شود مرکبِ روح من زمزمه | بزمزم رسم تا باین راحله
نشیدی گرامی خوش الحانِ من | فدای ترنم شود جانِ من
کن آغاز یک نغمهٔ بر محل | ز دیوان مجنوب برخوان غزل
شراب ست و ساقی و سیرِ چمن | غزل خوانی از تو شنیدن ز من

غزل

فغان مطربا نیست دل در برم | کجا دل نباشد چو دلبر برم

بیک تیغ دو چشم سبکبار کن · که بارِ معاصی بر سر برم

فشانم دگر اشکِ خون در چمن · همین ہدیہ بہرِ گلِ تر برم

دہد آبِ حیوان ز آبِ حسام · ق · بسرِ خود چو پیش ستمگر برم

حیاتِ ابد یابم و رختِ خود · بظلمات کے چون سکندر برم

زنم پشتِ پا بر در اغنیا · ق · نہ کچکول پیشِ توانگر برم

لبالب کند از مے مدعا · بدربار ساقی چو ساغر برم

شود از ہوا دارش خشک و پاک · ز عصیان اگر دامنِ تر برم

اگر زر دہانم شود زلفِ تاک · زرِ خویش بر بامِ اخضر برم

ز ساقی بود چشم از چشم خود · پیالہ پئے مے چو عبہر برم

بمحبوب اینک جہان میکنی · شکایت ز تو پیشِ داور برم

باز سوال از ساقی

ز ساقی دگر التجا میکنم · طلب بادۂ مدعا مے کنم

بدہ باز جامِ مے سرخرو · بہ قندِ مکرر بود آرزو

چو مخمور از ہجرِ میخانہ ام · طلبگار یک جامِ مستانہ ام

صبوحی عطا کن ز دستِ کرم · کہ زایل شود دردِ ہجر از سرم

شرابے عطا کن کہ آیم بہ ہوش | بہ بزم حریفان روم پرخروش

شرابے کہ افتادۂ زار را | کند دستگیری برنگِ عصا

مقوی شرابے کہ چون راحلہ | کند ماندہ را ملحقِ قافلہ

رسم در حریفان راز و نیاز | کند آتشِ مے دلم را گداز

فدایت شوم ساقیِ کامران | زجامۂ مے بمنزل رسان

زناسوت چون برق بیرون روم | بگلزار لاہوت ناظر شوم

نہ دُردی کش جامِ کثرت شوم | سیہ مستِ صہبای وحدت شوم

تعین گزاری بود لابدی | کہ گویم ہمہ اوست در بیخودی

شناسای نفسِ عدم کن بہ دَو | تسلسل بدہ جامِ مَی را بفور

تغیر رسد چون بہ آنِ دگر | بجان دادۂ اوست جانِ دگر

چون شناختم نفسِ خود آہ آہ | شوم چون شناسائی ذاتِ الٰہ

زہستی شود نیک انجامِ من | مَی معرفت ریز در جامِ من

جہان بہرِ ناکام وحشت سرا است | جز این میکدہ مامنِ من کجاست

ازینجا کجا جائے دیگر روم | جہنم شود مسکنم گر روم

نگیری اگر دستِ من ساقیا | ندارم بجز آہ دیگر عصا

بده قوتِ نوشداروے می | کنم تا رهِ منزلِ یار طی
فزون کن ازان زورِ بال و پرم | که تا بام ایوانِ دلبر پرم
خمار از سرِ من نگردد جدا | رسم تا به درِ میکده ساقیا

در توصیف پیر دستگیر روشن ضمیر حضرت سید مجاور علیشاه صاحب قبله مدظله

همین ست میخانه مطلوبِ من | دگر هیچ جا نیست مرغوبِ من
درین میکده ساقی بے نظیر | رحیم و کریم ست روشن ضمیر
چو طالب در آنجا مشرف بود | ز ساقی رسد فیض و عارف شود
بمستی بگوید که در هیچ حال | نه بینم بجز جلوهٔ ذوالجلال
دلِ چشم و چشمِ دلم سوئے اوست | بهر سو که رو آورم روے اوست
چرا من نه قربان ساقی شوم | سیه مست از عین باقی شوم
درین از منه نیک عارف کجاست | کجا در نظر تارکِ ماسواست
مگر سید بیمثالِ وحید | مجاور علیشاه فردِ فرید
که از خلق رخ همچنین تاخته | که او را نه کس هیچ جا یافته
مقامش چو بر تخت لاهوت شد | بعید از در و بام جبروت شد
دگر وصفِ حالاتِ او چون کنم | بکوزه چسان جایِ جیحون کنم

شها بنده را رخصت بار ده — باین بی بصر نور را نظاره ده
اگرچه شناسائیت مشکل ست — تمنای پا بوسیت در دل ست
چو محبوب دیوانه گردیده ام — درین دشت مستانه گردیده ام
ببین در نظر نور هر سو رسد — ز هر ذره آواز هو هو رسد

قصیده فی المدح سلطان ابن السلطان بندگان عالی حضور پر نور سپه سالار مظفر الممالک فتح جنگ میر محبوب علیخان بهادر نظام الملک آصفجاه خلد الله ملکه و سلطنته

اگر باز فهمم شود پر کشا — برایش بود بیت معمور جا
چو شاهین طبعم کند قصد صید — طیور مضامین رسند از هوا
ز تد پنجه بر نشتر طایر بفور — طاغه شود از سرش گر جدا
به پیش پلنگ خیالم کند — غزال ختن در رمیدن خطا
بر آهوی مضمون تازه رسد — چو تازی سر دست ذهن رسا
شود چون نه مطلوب ضلع شکار — که مصروف صیدست سلطان
چه سلطان که از معدلت میکند — مربی بر غاله ها شیر را
شود فلس ماهی زر سکه دار — رسد گر بحر از سخایش هوا
نشاپور نام بدخشان شود — گر آنجا شود ذکر بخشش رسا

نسیم ار ز بستانِ فیضش وزد — پرِ جعد گردد چو بالِ هما

شود ذکرِ نامش چو پیشِ مریض — بود در دمے حاصل او را شفا

به کیشِ طریقت اگر بنگرم — نه زیبد به درویش شغلِ ثنا

مگر چون ز اسمِ همایونِ او — شده نام از عهدِ طفلی مرا

ز بس بحرِ توحید شد موج زن — کشادم بمدحش لب خویش را

فقط حاصلِ مطلبِ من دعاست — بود بهر شاهان دعا گو گدا

همین مرغ زرّین پرِ آفتاب — بود تا به طیران ببالِ ضیا

شود عمر و اقبالِ سلطان زیاد — ز قطراتِ بحر و نجومِ سما

بود طعمهٔ کرکس مرگ و رنج — ز مغز سرِ دشمنش دائما

ز درویش تحفه بود بس همین
ز محجوب هدیه همین شعرها

بسم اللہ الرحمن الرحیم

مرحبا ای طائر فرخنده بال — طوطی اسرار ربانی مقال

مرحبا ای مرغ حق گو مرحبا — از ترنم ریز شهد رازها

آشیان بر شاخ طوبی داشتی — خوش جوار عرش اعلی داشتی

از کجا تو در کجا وارد شدی — از چمن در خانه وارد شدی

حال تو چونست از هجر وطن — یکدمی با من نشین و نعره زن

ای گل دور از گلستان حال گو — نکته از رمز حالا حال گو

یک نشید از ارغنون عشق کش — یک صدای از فنون عشق کش

می پرد جان در هوای عشق باز — ز آتش او می شود دلها گداز

تاجدار کشور جانست عشق — زینت دکان امکانست عشق

آدمیت یافته آدم ز عشق — رونق هنگامه عالم ز عشق

ناقصان از عشق کامل میشوند / طالبان از عشق واصل میشوند

گر نه سوزِ عشق دل را میگداخت / قدر گل هرگز نه بلبل میشناخت

هیچ گل را نیست بی عشق آب و رنگ / سینهٔ بی عشق باشد لوح سنگ

وجه استیعاب مقصود است عشق / مایهٔ عرفان معبود است عشق

عاشقان کار نمایان ساختند / فدیه محبوب خود جان باختند

قیس و وامق شمع سان دل را گداخت / جانِ شیرین کوهکن در عشق باخت

جامِ شهدِ عشق پر از سم بود / راهِ عشق اندر فمِ ارقم بود

عارفان دانند حالِ ذاتِ عشق / بوالهوس را کی رسد نعماتِ عشق

در تنِ گل چون خلیده خارِ عشق / شد گریبان چاک در گلزارِ عشق

بسکه روی عشق را نگران شده / چشم نرگس دائما حیران شده

سرو اندر عشق آزادی گزید / چشم بالا کرد و روی کس ندید

یاسمن چون یافت اندک بوی عشق / با صبا هر دم شتابد سوی عشق

عندلیب از عشق شادی مرگ شد / پاره پاره از غمش صد برگ شد

شد میسر لاله را چون داغِ عشق / سرخرو گردند اندر باغِ عشق

هر کرا در دل نهان این درد شد / آتشِ دارین برا و سرد شد

هر دل کامل کزین آتش نسوخت ... جامهٔ خوبی برای خود ندوخت

عشق ورزد و هر نبی و هر ولی ... چونکه بی عشق ست دل جام تهی

هر کرا از عشق در دل داغ شد ... چون خلیل او را در آتش باغ شد

عشق لیکن ختم شد بر شاهِ دین ... جانِ زهرا سبط ختم المرسلین ص

افتخارِ عاشقانِ سرمدی ... عاشقِ صادق حسین ابن علیؑ

دل ز حبِ ما سوا پرداخته ... جانِ خود در عشقبازی باخته

هر سوالی را که میکرد آن جناب ... یافت از محبوبِ خود هر دم جواب

چون شدی خواهانِ وصلش آن ولی ... گوش زد میشد خطابِ ارجعی

شاد خود را در بلا انداخته ... جان برغبت نذرِ شاهد ساخته

بود او حقا کلیدِ بابِ عشق ... شد طلا از ذاتِ او سیمابِ عشق

یک حدیثِ قدسیم آمد بیاد ... یعنی میگوید خداوندِ عباد

طالبِ من آنکه شد یابد مرا ... یابد و گردد بعشقم مبتلا

عاشقِ من چون شود بی قال و قیل ... مینمایم بی خطا او را قتیل

قتل چون گردید آن فرخنده کام ... میشوم من خونبهایش لا کلام

کشتهٔ عشقِ حقیقی هر زمان ... کرده تحصیلِ حیاتِ جاودان

راست گو کس همچنین بوده مگر
تا باییندم از زمانِ بو البشر

این حدیث اندر حقیقت ای سعید
آمده در شانِ آن شاهِ شهید

طالبِ حق او شد و هم یافت او
پس کلیمِ عشقِ حق دریافت او

گشت عاشق از خوشی مقتول شد
یافت حق در خونبها مقبول شد

چون شنیدی طالبا انصاف کن
زنگ از آئینهٔ دل صاف کن

عارفا تو فکر کن در حالِ خویش
کن نظر بر دفترِ اعمالِ خویش

چون درین وادی قدم تو می نهی
دل ز حبِ غیرِ خالق کن تهی

یک دقیقه بے خیالِ او مباش
ناظرِ کس بے جمالِ او مباش

پیروی آن شهیدِ راهِ رب
گو بود مشکل ز افراطِ تعب

باز هم گر اندکے یابی ازین
می شوی داخل بخیلِ عارفین

نردبان بام اعلیٰ ساز کن
هر زمان بالا روی آغاز کن

نعرها شیرانه صبح و شام زن
بر طریقِ سبطِ احمد ﷺ گام زن

گر باین ره عازمی همت گمار
چون جبان کم جرأتی در دل مدار

اشجع ست آن کو باین میدان رسید
باز سوی جان و مالِ خود ندید

تو چرا محبوسِ این زندان شدی
بوده انسان مگر حیوان شدی

کرده‌های روز و شب را کن شمار
آدمی بهر چه و کردی چه کار

بهر اندک از دلِ ادنے دوید
از خیالِ خطِ اخری دل برید

التفاتِ تو سوے صانع نشد
چون هما بر استخوان قانع نشد

چون سگان هردم بغوغا بودهٔ
طالبِ انجاس دنیا بودهٔ

دشمن ظاهر فریبنده مر ترا
از فریبش بودهٔ غافل چرا

دور کن از خود لباسِ کبر را
نوش کن از صبر جامِ صبر را

صبر آخر لذتِ قندت دهد
تلخیِ او ساغرِ پندت دهد

پند را تو ساغر کوثر شمار
تلخیِ آن صبر را شکر شمار

پند واعظ را تو هردم یاد کن
بندگیے چون بندهٔ آزاد کن

گیر عبرت از کلامِ مولوی
خوب گفت این بیت اندر مثنوی

تمثیلاً

هم خدا خواهی و هم دنیائے دون
این خیال است و محال است و جنون

رغبت دنیا کجا غافل کند
طمع دنیا از خدا غافل کند

حرص دنیا هر کرا باشد مدام
میشود مستغرق بحرِ حرام

طمع دنیائے دنی شد هر کرا
از دلش خوف خدا گردد جدا

از جفای خولی و شمر و یزید — آنچه شد از طمع دنیا شد پدید
بهر دنیا دین خود را باختند — قتل سبط مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم را ساختند
از مگس طینت تو نعمت را مجو — فیض بخشد کی حریص زشت خو
مولوی این بیت هم خوش گفته است — جوهری بود است و این در سفته است

تمثیلاً

ای بسا ابلیس آدم روی هست — پس بهر دستی نباید داد دست
رهنمای رهرو عقبی بجو — با خدا و تارک دنیا بجو
مرشد کامل ترا کامل کند — عاشق واصل ترا واصل کند
راه شیخان ریائی را گذار — خاکی و کن خاکساری اختیار
از ریا و عجب خالی کن دلت — جنت الماوی شود تا منزلت
دل بنرم و چرب این دنیا مدار — نان خشکت را من و سلوی شمار
نفس تو زین چرب فربه چون شود — چشمه چشم تو کی جیحون شود
نفس پرور مثل خوک و خر مشو — خود پرستی دور کن خود سر مشو
خودسری در کار اندازد خلل — می کند داخل در ارباب دغل
ظاهرا هرچند زرین جامه باش — اشکبار و سرنگون چون خامه باش

هر دم از حسنِ عمل کن باز خواست | پاسِ انفاس آر و تو در راهِ راست

یک نفس ضائع مکن بی شغل و ذکر | در تصور منهمک باش و بفکر

رمزے از آیات نون و صاد گیر | ذکر و شغل از مرشدِ خود یاد گیر

چون بذکر و شغل کامل میشوی | عارفا و آگاه و واصل میشوی

عاقبت محمود محمود آکند | هم نصیرا بابِ نصرت وا کند

خود مشو مثلِ سگان کوچه گرد | باش در صحرائی وحدت شیر مرد

سالکا در کنج عزلت کن مقام | تا نیفتد طشتِ رسوائی ز بام

چون به بیداری گزاری لیل را | لیلة القدر است هر شب عارفا

پیش چشمی کو بوحدت بنگرد | نورش از هر ناشی و نامی چکد

دل چو یک داری بیکسوئی گزار | در بیابانِ دوئی مسکن مدار

تو سوئے کعبه و حق در کوئی دل | چون نه می بینی تو در مشکوئی دل

طرح نظارهٔ باغ

دل چرا از یاد خالی میکنی | سیرِ بستانِ لاابالی میکنی

چشم پر نظارهٔ شمشاد رفت | قامتِ محبوب چون از یاد رفت

چشم ظاهر سوئے گُل انداختی | چون نه یادِ روئے دلبر ساختی

بوے او از بوے ہر گل میرسد ‌‌ ‌ پیچ و تاب دل ز سنبل میرسد

لالہ را دیدی جگر چون خون نشد ‌ ‌ ‌ داغِ عشقش بر دلِ تو چون نشد

یاد گیر از عندلیب آہنگ را ‌ ‌ ‌ گیر از زنبق شکستِ رنگ را

چشم وا چون نرگسِ حیران بود ‌ ‌ ‌ سوی روے یار خود نگران بود

طرح سیر صحرا

چون گزارت جانبِ صحرا شود ‌ ‌ ‌ غنچۂ دل از ہوایش وا شود

وحش و طیر از مونسے یاری دہد ‌ ‌ ‌ سبزہ خوابیدہ بہ بیداری دہد

میدہد ہر دم بحالِ اتحاد ‌ ‌ ‌ دیدنِ مصنوع صانع را بیاد

کن رہا کاشانۂ تشبیہ را ‌ ‌ ‌ بین بصحرا موقفِ تنزیہ را

در مغیلان مسکن و منزل بود ‌ ‌ ‌ خار خارِ عشقِ او در دل بود

فاختہ گوید کہ کو کو یا سمیع ‌ ‌ ‌ کوہ ہا دارند ذکرِ یا رفیع

قمریان طوقِ اطاعت در گلو ‌ ‌ ‌ میکنند تیھو ہمہ سو جستجو

چون درختِ خشک در صحرا بود ‌ ‌ ‌ ذکر الله ہمراہ او زیبا بود

سر درخت و کوہ و ہامون جملہ شی ‌ ‌ ‌ از زبانِ حالِ خود در ذکر وی

تو چرا غافل ز احوالِ خودی ‌ ‌ ‌ چون نہ مستدرک باعمالِ خودی

جا بجا جوئی چرا ای ناشکیب | او بود چون از رگِ گردن قریب

چشمِ بینا واکن و دیدار بین | از رخِ هر شی جمالِ یار بین

خویش را در او فنا سازی اگر | روی باقی آیدت هر سو نظر

سعی کن نورِ صفا در دل شود | تا ترا علم الیقین حاصل شود

عارفِ کامل کند علم الیقین | عاشقِ واصل کند علم الیقین

یک حکایت این زمان آمد بیاد | گویمت بشنو براهِ اعتقاد

حکایت

بود در یک بلده پیری را مرید | در یقین بود ست کامل آن سعید

پیرِ او روزی به پند و وعظ گفت | گوهرِ مقصود را زینگونه سفت

هر که خواند سورهٔ اخلاص را | بیند از فیضش بسا تاثیرها

رود با طغیان اگر آید به پیش | زان گذارش گر شود دشوار بیش

گر بود دشوار بی کشتی عبور | کشتی هم باشد نه در وقتِ ضرور

گر بخواند سورهٔ اخلاص را | از زبانِ قلب و از قلبِ صفا

بعد از ان خود را چو اندازد به رود | میشود بر ساحلِ دیگر ورود

بود چون اهلِ یقین آن خوش سیر | وعظِ پیرش شد به دل نقشِ حجر

هرچه پیر او بگفتے از زبان | جاش داده در دلِ خود بیگمان

اتفاقاً روزے اندر برشگال | همرهِ پیر آن مریدِ خوشخصال

عازم قریه برائے سیر بود | هر زمان در فکرِ کارِ خیر بود

ناگهان در پیش آمد رودبار | بود طغیان و تلاطم آشکار

نی در آنجا کشتی و ملاح بود | همرهِ پیر این فقط سیّاح بود

پیر مستغرق بحرِ فکر بود | تا گذر زین رود چون یابد نمود

آن مرید از رود چون شد متصل | سورهٔ اخلاص خواند از صدقِ دل

بی تحاشا خویش را در آب زد | دستِ همت بر سرِ سیلاب زد

هر که بر فرمانِ حق دارد یقین | زود بر آید کارها بهتر ازین

در دمی بر ساحلِ دیگر رسید | هم لباس و جسمِ خود را خشک دید

پیر چون نظاره کرد احوالِ او | گشت حیرت بیشتر بر حالِ او

از کنارِ رود آن اقبالمند | پیر را برخواند ز آوازِ بلند

گفت تو چون گفته بودی مرشدا | حسبِ فرمانِ تو خواندم سوره را

خویش را در رودبار انداختم | حفظِ خود از قل هو الله ساختم

حاصل از فیضِ شما این شد مرا | سوره خوانده خود نه می آئی چرا

پیر فرموده که بود آن قال من
مثل تو لیکن نه گشته حال من

بهر تو گردید تا سیر یقین
از برای من کجا شد همچنین

پیر باشد یا مرید از دل بود
این نه از پیری شیخی حاصل شود

این یقین و صدق نی کسبی بود
نعمت خاص [illegible] وهبی بود

بود در تقدیر تو ای نیکنام
این نه پیدا شد برای هر کدام

گوش کردی تو چون این افسانه را
پر کن از آب یقین پیمانه را

کار دشوار از یقین آسان شود
هر علالت را یقین درمان شود

پیروی شاه دین کن اختیار
بین چه گفته آن شه رفرف سوار

پرده‌ها برداشته گردد اگر
در یقین من نه گردد بیشتر

در حدیث لو کشف تدقیق کن
معنیش از اهل آن تحقیق کن

پیروانش حاصل نعمت کنند
مسکن اندر روضهٔ رحمت کنند

تو نظر بر جیفهٔ دنیا مدار
محترز باش از سگان جیفه خوار

راغب دنیا که هستند از سگان
در سگان کی باشد [illegible]

در سگان انسان اگر دائم بود
خصلت آنها در او [illegible] بود

سگ اگر در صحبت انسان بود
در سگ اندک خصلت انسان بود

کاشفِ هر حالِ زشت و نیک شو
قصهٔ اصحابِ کهف از دل شنو

صحبتِ انسان چو سگ کرد اختیار
شد چه حالِ او بفضلِ کردگار

شو تو با انسانِ کامل همنشین
از مقامِ قرب تا باشی قرین

صحبتِ کامل ترا کامل کند
انسِ جاهل ترا جاهل کند

گوش شنوا چشم بینا کن حصول
تا بود پندِ کسان با دل قبول

حکایت

بود مردی راهزن در پاپستان
رهروان از وی شدی ایذا رسان

انچه رهرو داشت غارت مینمود
همچنین دایم معیشت مینمود

بسکه بود ایذا رسان آن بدصفات
بود احدی را نه از ظلمش نجات

اصمعی را نیز زان ره شد عبور
حسب عادت در رسید آن بی شعور

گفت دِه این مال و اسباب بمن
ورنه میسازم جدا سر از بدن

اصمعی گفتش که از بهرِ چه این
می کنی چون ظلم بیحد اینچنین

گفت این را می کنم بهر معاش
بهر من باشد همیشه این تلاش

روز چون زینگونه پیدا مے کنم
شب بآسایش نشسته میخورم

اصمعی فرمود این از عقل نیست
خالق خود را تو میدانی که کیست

گفت او پروردگار عالم است | مالک هر کار و بی تقصیر و ظلم ست
گفت قرآن را تو میدانی که چیست | هیچ می فهمی کلام پاک کیست
گفت میدانم کلام حق بود (تعالی جل شانه) | در جهان از فیض او رونق بود
گفت بر تو این سخن بگشوده است | در کلام خود خدا فرموده است
داشتم رزق شما بر سما | رازقم من میدهم رزق شما
میرساند چون خدا رزق جهان | ما چرا زحمت کشیم از بهر آن
راهزن از اصمعی چون این شنید | دل طپید و اشک چشمش چکید
رهزنی بگذاشته قانع نشست | بالکل از تار توکل پای بست
پس از آن روز از برایش دائما | میرسیدی رزق از نزد خدا
بی تردد آمدی هر صبح و شام | در ظروف نقره عمده طعام
اغذیه میخورد و ظرف انداخت دور | بی شعوری رفت گشته باشعور
در دل او چون یقین افزون شده | بین که چون بودست حال و چون شده
بعد مدت اصمعی بار دگر | کرد سیاحانه زان هامون گذر
دید او را با توکل ساخته | ظرف نقره دور تر انداخته
گفت ای مرد خدا حال تو چیست | چون بسر بردست احوال تو چیست

گفت خرسندم عطاها میرسد ‌‌ ‌ از فلک دایم غذاها میرسد

گفت حقا این عطای خالق است ‌ ‌ همچنین از بهر خلق او رازق است

ظرف نقره دور چون انداختی ‌ ‌ چون نه این سرمایهٔ خود ساختی

گفت بهر رزق این جمله تلاش ‌ ‌ میدهاز نزد خود چون او معاش

بی طلب چون رزق آید بهر زیست ‌ ‌ حاجتم پس باز زین نقره چیست

نقره و زر بهر رزق آید بکار ‌ ‌ رزق چون خود آید این ناید بکار

این سخن چون اصمعی رح از او شنفت ‌ ‌ گشت بر احوال او خیلی شگفت

گفت ای مرد خدا صد مرحبا ‌ ‌ حق ترا علم الیقین کرده عطا

باز او سایل شده از اصمعی رح ‌ ‌ یک دگر فرمان حق گو لوذعی

در ضلالت تو شدی هادی من ‌ ‌ گشت این ویرانه آبادی من

تو ز لطف خود هدایت ساختی ‌ ‌ از جهنم در جنان انداختی

اصمعی رح فرموده در قرآن خدا جل شانه ‌ ‌ رزقکم جاییکه گفت فی السما

باز این هم گفت با قسم الله او ‌ ‌ تا نه شک آرد کدامی مومنه

گفت او تکذیب خالق که نمود ‌ ‌ تا قسم خوردن براه افتاده بود

این بگفت و نعره زد بی اختیار ‌ ‌ در همین نعره روان شد جان زار

پس بماندم یافته او انتقال ‌‌ گشت حاصل واصلِ حق را وصال

سالکا دل همچنین تحصیل کن ‌‌ عمر آخر میشود تعجیل کن

هر کرا قلبِ سلیمی داده اند ‌‌ بابِ رحمت پیش او بگشاده اند

آئینه باشد اگر بی زنگ و صاف ‌‌ میپذیرد عکس خوبی بیخلاف

بین که از فیض کلام اصمعیؒ ‌‌ راهزن در یک سخن گشته ولی

دِل اگر باشد اثر هم میشود ‌‌ خیر بیند رفع شر هم میشود

سعی کن تا حالِ تو زینسان شود ‌‌ در همین دم واصلِ رحمان شود

عقل کامل حق ترا سازد عطا ‌‌ تا پسینان را تو باشی پیشوا

از تو اسرارِ نهانی وا شود ‌‌ قلبِ تو سر مشقِ او ادنی شود

همتِ اعلیٰ بکن تو اختیار ‌‌ عرش پروازی به همت پیش دار

بس کن ای محجوب بس بس هوشدار ‌‌ رازها را یک بیک بیرون میار

بر دعا کن ختم این اشعار را ‌‌ آنچه میخواهی بدل کن التجا

یا الٰهی زود از فضل و کرم ‌‌ ذکر و یادِ خویش ده اندر دلم

جام یادِ خویش را در دست کن ‌‌ از شرابِ عشقِ خود سرمست کن

حبِ دنیا را ز حالم دور دار ‌‌ از پیِ سگ سیرتان جیفه گزار

من نخواهم از تو جز تو یا کریم … بس توی مقصود و محبوب ای رحیم
گفته ام پیشِ شما ای طالبان … نکته هاے راز را کردم عیان
تا بود پیش شما راهِ نجات … تا شود ذاتِ شما با خوش صفات
سالکا انچه که گفتم یاد دار … از همین اقلیم دل آباد دار
این سخن از خامهٔ کامل نگار … گفتهٔ محبوب را در دل نگار

تمت

رباعیات

بهر طلبِ رزق مشو بے آرام … حرصِ تو کند ز آرزویت ناکام
صیادِ اجل که در کمینِ تو بود … زین دانه کشد ترا مبادا در دام

رباعی

خالی ز دوئیِ دل کن و در وحدت کوش … زین جام می از میکدهٔ عرفان نوش
یک نکته بگویمت شنو باز مگو … هشیار همانست که باشد بے هوش

رباعی

از جمله امور یادِ یارم بس … مستیِ تعشقِ نگارم بس
دارم نه سرے بکار و بارِ دنیا … با ساقی و میخانه سر و کارم بس

رباعی

شد از از پی نہ کامرانی حاصل
گردید صدائے لن ترانی حاصل
محبوب ہر کسکہ شد بباقی فانی
اوکر و حیات جاوِدانی حاصل

رباعی

با چشم یقین ظہور اسرار شود
طالب مطلوب در تو اظہار شود
از قید تعینات بیرون چو شوی
بر طبق رضای تو ہمہ کار شود

رباعی

بے راہ روان نہ مثل مجنون گشتم
آوارہ نہ در جبال و ہامون گشتم
در کاخ وصالِ یار شد بار نصیب
از قیدِ دوئی خود چو بیرون گشتم

از تصنیفات محبوب حقانی از انتخاب دیوان چند غزلیات

وقصائد و خمسجات و مستزاد وغیرہ برائے ذوق

و شوق ناظرین و طالبین راہ خدادانی تحریر یافت

بسم الله الرحمن الرحیم

شراب او دگرست آنکه هست مست خدا — نکرده است فراموش و الست خدا

مکن به نسخ زمانه تو مشق نستعلیق — بیا بزلف بتان بین خط شکست خدا

اگر بهستی خویش نیست علم ترا — چگونه میکنی ای دل ثبوت هست خدا

به بند گوش و لب و چشم چار زانو شو — بجذب عشق تو خواهی گر نشست خدا

چگونه آه ز آماج غم بگوشه روم — که جسته است ز بیم تیر غم ز شست خدا

مجاور علی هستی مجاور خود کن — که تا ز دست تو فارغ شوم بدست خدا

نام مرشدم [illegible]

اسیر محبس تن من فقط نیم محبوب

بهر کجا نگرم هست بند و بست خدا

قصیده در مدح عالیجناب نواب محمد مظهر الدین خان نعمت جنگ نصیر الدوله عمدة الملک امیر کبیر سر آسمان جاه بهادر دام اقباله بتقریب تسمیه خوانی صاحبزاده بلند اقبال نواب محمد معین الدین خان بهادر دام عمره

دهیم وهد ناطقه ام فرق رقم را — سرسبز کند آب سخن شاخ قلم را

گیرند اگر قطرهٔ دُر داز خُم طبعم — تا چیز شمارند مے ساغر جم را

در مغز سخنور چو رسد بوی کلامم — بر مشک ندارد دگر او رغبت شم را

گر گوش کند زمزمهٔ بلبل نطقم — ناهید فراموش کند صوت نغم را

پرواز من از سدره بلندست ازین رو | با بال و پر روح نه بستند پرم را

زر دوست نیم مثل گل اندر چمن دهر | چون لاله بداغست فضیلت گهرم را

این تازه بهار گل گلزار کلامم | از رشک کند زرد رخ باغ ارم را

ظاهر چو کنم وقت رقم جودت طبعم | تفهیم نه ممکن شود ارباب حکم را

با این همه احسنت طلب نیستم از کس | عرفی منشم پیش نظر دارم عدم را

مدح رؤسا و امرا پیشهٔ من نیست | آزاد فقیرم نکنم طمع درم را

این نظم که مدحیه نوشتم سبب اینست | در مدحت محسن نه بود عذر رقم را

آن محسن من محسن دوران که ز دستش | شد زینت موفور گلستان کرم را

گر حکم مساوات دهد او پی ضدین | یک نحوے شمارند همه صف علم را

چون عهده ملک ست بجنگ ست چو رفعت | مظهر پی دین ست ظهیرست خدم را

ز نو نازش دولت که بشیرست بدولت | افزود درین ازمنه شان اب و عم را

شد آسمان از نسبت جاهش متناهی | از حشمت او ذات حشم یافت حشم را

ای اعظم اعیان دکن اکبر دوران | تحریر مدیح تو بود فخر قلم را

لیکن ز من هیچمدان مدح تو دشوار | رهبر دم تیغ ست درین دشت قدم را

من ناطقه آرم ز کجا بهر ثنایت | تبیان سر مدح کند بند لبم را

نسبت بدهم بخت ترا اگر بسکندر — هیچ نه بود یاد نمایم چو قسم را

تائید تو گردد چو قوی ساز ضعیفان — روباه ز جا بر فگند شیر اجم را

در مرتع انصاف تو ضرغام نیستان — از طوع در آغوش دهد جای غنم را

چون ذات سخا هست ز جود تو مباهی — از همت تو فخر بود ذات هِمَم را

چون شیر بود مقتبس نور رخ تو — روشن بکند مهر نمط ارض اجم را

تسمیهٔ فرزند خوش اقبال مبارک — اسمش همه و سی سال و هزبرِ بی قدم را

محبوب فقیر است و دعا کار فقیر است — دانسته ام از ذکر دعا کار اهم را

تسبیح مرادانه ز انجم فلک آرد — بهرت چو شمارم سن اقبال و حشم را

تا رونق گلزار بود از گل اقسام — زینت بود از لعل و گهر معدن و یم را

یارب بفراوانی اقبال و مدارج — در دهر نگهدار تو این نیک شیم را

غزل

لب تو بگلشن عالم چو در شکر قند است — بکام بلبل ز حسن مذاق گلقند است

بدفع آفت عین الکمال حسن ترا — ز مهر مجمر و انجم بجای اسپند است

نمو و محو مرا شغل ذکر سلطانی — که گوش و چشم و لبم در خیال او بند است

حصول نعمت عرفان ز ساقیم گردید — ز واعظان ریائی اثر نه در پند است

بسوخت خرمنِ هستی ز آتشِ قلبم — نهال طبع مرا با چنار پیوندست

بنوشدار وی صحت کجا شود مایل — دلم که در غم عشق او چو خرسندست

شده پسند حبیبم چو قتل بی‌گنهان — دلم به کشته شدن بی دیت رضامندست

خس وجود مرا کی بود ثبات و قرار — که کوه را ز زمین برقِ آه برکندست

مقیدانِ تعین ز وصل محرومند — بشاخ گل نرسد بلبلی که در بندست

ز پا فتادهٔ صحرای رنج فرقت را — کجا نصیب بدستِ حبیب دادن دست

ازانِ عاقل و فرزانه کی بود عاشق — ز قیس و وامق و فرهاد خویش آوندست

کجا امیر و گرامی و منصبِ محبوب
فقیر را با میران تفاوتِ چندست

رازِ حق را بیان نه می‌باید — بی نشان را نشان نه می‌باید

سالکانِ طریقِ ایقان را — هیچ وهم و گمان نه می‌باید

تیر بیدادِ عشق خورد روا — بیرخی بس کمان نه می‌باید

هم کلامِ کلیم را هرگز — لب و کام و زبان نه می‌باید

سالکِ راهِ عشق یکتا را — صحبتِ کاروان نه می‌باید

طالب دید روی گلرو را — آرزوی جنان نه می‌باید

شاهد پردہ دارِ وحدت را — از دوئی طیلسان نہ میباید
سیر آوارہ گردِ عشقِ ترا — گلبنِ بوستان نہ میباید
چون صفاتِ تو عینِ ذات بود — غیریت درمیان نہ میباید
شغلِ ما دیگرست وزاہد را — جز صلوٰۃ واذان نہ میباید

کیست محبوب من خودم محبوب
عشق با دیگران نہ میباید

ز نی چون صوتِ گوناگون برآمد — کدام آہنگ از قانون برآمد
تصورہای من از ہر مقامے — بشکلِ تازہ چون مضمون برآمد
گہے عذرا شد اندر پردہ بنشست — گہے وامق شد و بیرون برآمد
مثال کوہکن در بیستون رفت — بشکل قیس از ہامون برآمد
گہے ماہی شد و دریم فرورفت — گہے شد ماہ واز گردون برآمد
مسیحا وار گہ گردون نشین شد — گہے از خم چو افلاطون برآمد
چو دودِ آہ و سیل اشک من دید — ملک گفت از فلک جیحون برآمد
زہر یک قطرہ شد نقش انا العشق — چو از رگ وقتِ فصدم خون برآمد
چو بیتِ ابرو و چون شعر محبوب — بحسن قامتِ موزون برآمد

تضمین محبوب بر غزل مغربی رح

بر قلب عیان گشت چو از چشم نهان شد
گه لازم و ملزوم چو معنی و بیان شد
خود عاشق خود بود خود عشق دگران شد
چون عکس رخ دوست در آینه عیان شد
بر عکس رخ خویش نگارم نگران شد

هر چشم درین بزم گهر بار در آمد
جان باخته هر واله دیدار در آمد
فرهاد نمط نوحه گر و زار در آمد
شیرین لب او تا که بگفتار در آمد
عالم همه پر ولوله و شور و فغان شد

رازیکه نهان بود عیان کرد ز خلوت
ناقوس شد و شور و فغان کرد ز خلوت
خود بت بُد و خود سیر بتان کرد ز خلوت
چون عزم تماشای جهان کرد ز خلوت
آمد بتماشای جهان عین جهان شد

نخل و چمن و سبزه و شاخ و ثمر آمد
موج و صدف و ساحل و قعر و گهر آمد
موسوم یکی بود باسم دگر آمد
هر نقش که او خواست بر آن نقش بر آمد
پوشید نهان نقش و بدان نقش عیان شد

خود ماده خود شکل و هیولا همه گردید
خود ارض خود افلاک خود آماده تمهید
گردید بهر رنگ عیان از ره تجدید
هم کثرت خود گشت ور و وحدت خود دید

هم عین همین آمد و هم عین همان شد

آنجا که خفی بود از و گشت جلی رسم | ز آرایش او آمده باشان بهی رسم

هر چند که بود ست یکی اسم و یکی رسم | جای همه اسم آمد و جائی همگی رسم

جای همه جسم آمد و جائی همه جان شد

تیار شو و عرش باظهار تعلی | گاهی شده در گوشهٔ وحدت متخلی

گردید چو از زیور کثرت متحلی | هم پرده بر انداخت ز رخ کرد تجلی

هم پردهٔ خود گشت پس پرده نهان شد

مخفی بجهان بود اگرچه بجهان بود | موجود بهر جا بد و نی جسم نه جان بود

محبوب چو دیدیم بهر رنگ عیان بود | ای مغربی آن یار که بی نام و نشان بود

از پرده برون آمد و با نام و نشان شد

تضمین محبوب بر غزل مغربی

حجابین سے تھے جو اُسکے نور کے سد | ہر اک کو معرفت تھی اُسکی ابعد

دکھایا جلوہ با انواع بجد | ز دریا موج گوناگون بر آمد

ز بیچونی برنگ چون بر آمد

ہوا سو رنگ سے سفتون بر آمد | اور آنکھون سے ہوا جیحون بر آمد

کبھی آنسو کبھی تھا خون برآمد — ز دریا موجِ گوناگون برآمد

ز بیچونی برنگِ چون برآمد

رہائی ایک جا ایک جا پہ تقیید — گہے تخریب ہی اور گاہ تشدید

ہر اک جا ہی ہر اک صورت سی تمہید — چو نیل از بہر موسیٰ آب گردید

برائے دیگران چون خون برآمد

فلک پر گہ ملک کے ساتھ انباز — زمین مین گہ اجنّہ کے ہم انداز

بیابان مین کبھی مجنونکا دمساز — گہ از ہامون بسوی بحر شد باز

گہے از بحر بر ہامون برآمد

ہوا ہے کوئی مصروفِ تقیّد — کوئی مجذوب ہو کر کھو دیا شُد

کیا ہر امر کا ہر اک نے تعہّد — چو این دریاے بیچون موجزن شد

حباب آسا بر آن گردون برآمد

زبانین ہین بیان مین اُسکے ابکم — ہر اک عالم کا ہے کچھہ اور عالم

ہے قدرت اُسکی اک دریائے اعظم — ازین دریا بدین امواج ہر دم

ہزاران گوہرِ مکنون برآمد

نہان تہا نقش از ذاتِ بیچون — رہا تنزیہ کے عالم مین مکنون

ہوا پھر مصرع تشبیہ موزون — چو یار آمد ز خلوت خانہ بیرون

ہمون نقش درون بیرون برآمد

ہوا امثال کو ہر دم تجدّد — لیا توحید نے رنگ تعدّد

کہین تو ہے کہین من ہی کہین خود — گہے در کسوت لیلےٰ فرو شد

گہے در صورت مجنون برآمد

اگرچہ ہے قدیمی ذات بیچون — وہ تہا اور تہا نہ دریا اور نہ ہامون

اور اب بھی ہی جو اک رنگ دگرگون — بدین کسوت کہ مے بینیش اکنون

یقین میدان کہ ہم اکنون برآمد

ہوا اپنی خودی سی جب خود آرا — تذکر کا ہوا ہر اک کو یارا

کہوا انصاف سے یارو خدارا — اگر انسان نہ کر دے آشکارا

کلام کنت کنزاً چون برآمد

سخن محبوب کا حق کی ثنا سے — ہوا سرسبز و رنگین تر حنا سے

اٹھا غل سکو سنکر جا بجا سے — چو شعر مغربی در ہر لبا سے

بغایت دلبر و موزون برآمد

خمسہ

چشم وا نرگس نمط محو بهارِ کیستم — چاک پیراهن چو گل وا زخم نگارِ کیستم
مثل شبنم اشکبار و زار زارِ کیستم — دیده لبریزم سراپا انتظارِ کیستم

شوق دیداریکه دارم بیقرارِ کیستم

درد ما غم میرسد از بوی گلها بوی تو — میپرد اعضا و قلب و روح و چشمم سوی تو
در تو فانی گشته ام گردید خویم خوی تو — مظهرِ حسن جمالم یا که عکس روی تو

پس ببین ای دوستان آئینه دارِ کیستم

من ندانم خود منم یا کیست در پیراهنم — چشم نگران کدام و کیست قرب گردنم
شمع نور کیست بنگر در شبستانِ تنم — دوستان منصور وقتم چون انا الحق میزنم

رشته دارِ گردنم من زیر بارِ کیستم

در خرابات نیستم هر چند در پستِ آدمم — میپرم بر بام اعلی کوی تو پست آدمم
گو بزنجیرِ تعین دست و پا بستِ آدمم — عاشق حسنِ جمِ دم در عشق خود مستِ آدمم

بیقرار از خودنیم من بیقرارِ کیستم

در خراباتم خراب و مومنم در صومعه — ظاهرم در زهد و جبر آلوده اندر زملمه
بیخودم در وحدت و در کثرتم با قافله — حافظم در مدرسه دُردی کشم در میکده

سخت حیران گشته ام من در شمارِ کیستم

خمسهٔ محبوب بر غزل عراقیؒ

ره وصل گم نمودم ز سر توئی و مائی — به که راز گویم اکنون که شده خود جدائی
ز دوئی رهائی یابم به یکی شوم رسائی — صنما ره قلندر سزد ار به من نمائی

که دراز و دور بینم ره و رسم پارسائی

بسماع خانه هر سو همه شور و ساز دیدم — چو به میکده گذشتم همه مست راز دیدم
ره عاشقان گرفتم همه با نیاز دیدم — بقمار خانه رفتم همه پاکباز دیدم

چو بصومعه رسیدم همه یافتم دغائی

چو نبود محرمیت نه در درون گشادند — نه کلاه باریابی بسر هوس نهادند
بغم اشک سرخ پیهم ز دو چشم بر فشاندند — بطواف کعبه رفتم بحرم رهم ندادند

تو برون در چه کردی که درون خانه آئی

چو ز لوث فرط عصیان همه عمر من بسر آمد — رخ شاهد تمنا نه نظر ز منظر آمد
نه متاع پارسائی بدکان من در آمد — بزمین چو سجده کردم ز زمین ندا بر آمد

که مرا خراب کردی تو بسجده ریائی

بمدام مست بودن ز میم شده و تیره — که متاع می پرستی شده بهر من ذخیره
چو ندید جام باده شده چشم من بخیره — می صاف اگر نباشد تو بیار درد تیره

که ز دُرد تیره یابد دل و دیدهٔ روشنائی

شده کوس در به مجبوب که پرده‌ها برآمد		چو صدای ارجعی شد ز حرم سرا برآمد
در دیر می‌زدم من ز درون ندا برآمد		بود این صدای آنجا که زجا بجا برآمد

که بیا بیا عراقی تو ز خاصگان مائی

مستزاد

هر لحظه بشان دگر آن یار برآمد	هر گونه عیان شد
گه شکل گل و غنچه وا ثمار برآمد	گه سرو چمان شد
خود جوهر و خود جوهری و خود ز قیمت	خود کیل و خود اوزان
گه جنس دکان گاه خریدار برآمد	بگرفت و روان شد
بتخانه خود و بت خود و خود پور برهمن	خود رنگ پرستش
قشقه کش و بار رشتهٔ زنار برآمد	در کفر نهان شد
عاشق شد و معشوق شد و عشق شد و حسن	شید اے زیبا
دلداده شد و دل شد و دلدار برآمد	رعنای زمان شد
چون طالب نو یافت ترا عاشق تو شد	تو ازره رغبت
خود در دیت کشتهٔ دیدار برآمد	الطاف چنان شد

خود غالیه و عنبر و عود و اگر و مشک — خود بوی دلاویز
خود لخلخه خود عطر خود عطار برآمد — آسایش جان شد

خود خنجر و خود ناوک و خود جوشن و خود تیغ — خود نیزه و خود گرز
خود معرکه آرا دم پیکار برآمد — خونریز جهان شد

در نایرهٔ عشق تو هر کس که درافتاد — از زیست شد آزاد
از سینهٔ او آهِ شرربار برآمد — پس سوخته جان شد

هر عارفِ کامل که شد از رازِ تو واقف — ساکت شد و بیخود
آواز از و باز نه زنهار برآمد — خاموش زبان شد

باکه بعدم بودم و باکه بوجودم — چون قطره بدریا
با نام و نشانش چو باظهار برآمد — بی نام و نشان شد

محبوبم و محبوبم و محبوب پرستم — دیوانهٔ محبوب
از بندگیت روکش احرار برآمد — مطلوب جهان شد

مستزاد

آن یار چو در صورت اغیار برآمد — دل گشت و طپان شد
چون باز ز اغیار همان یار برآمد — تسکین از آن شد

گہ بنت عنب گاہ بود ام خبائث	گہ دُرد و گہی صاف
گہ مست و گہے عاقل و ہشیار برآمد	از بادہ کشان شد
مجنون شد و فرہاد شد و رفت بصحرا	در کوہ و بیابان
لیلا شد و شیرین خوش اطوار برآمد	سر خیل بتان شد
بالائے ہوا رفت گہے شکل خلیلے	با صبر و تحمل
گہ آتش نمرود شد و بار برآمد	گلزار یمان شد
خود جنس و فروشندہ خود و خود زر قیمت	خود تختہ دکان
خود گرمئ بازار و خریدار برآمد	بگرفت و روان شد
ساجد خود و مسجود خود و طالب و مطلوب	خود دانۂ تسبیح
خود شاغل و خود شغل و خود اذکار برآمد	خود ذکر از آن شد
خود قرب پذیرفت چون خون از رگ گردن	جا کرد بسینہ
گہ دور تر از عرصۂ انظار برآمد	از چشم نہان شد
خود ظلمت و خود حیرت و خود کاشف و خود کشف	خود روشنئ مہر
خود ماہ جہانتاب بر انوار برآمد	خود تارکتان شد
خود نظم پسندیدہ و خود نثر مسجّع	خود معنئ رنگین

خود حسن ده بندش اشعار بر آمد
خود سال و مه و هفته و ساعات و شب و روز
خود السنه و لهجه و گفتار بر آمد
خود طالب مجبوب شده گشت موحد
در بطن زبان رفته چو اسرار برآمد
در روم شده رومی و محبوب دکن شد
حسن سخن از بندش اشعار بر آمد

مضمون خوش آن شد
خود رنگ تعین
خود وقت و زمان شد
در از منه جذب
هر رمز عیان شد
ذی رتبه سخنور
معنی زبیان شد

ترک دنیا کرد هر کس آشکار
میبرد فقرش بشاهی افتخار

نازم ای بخت رسا بر جرأت
کس نیابد تو گرفتی زلف یار

پیر و خاصان او جز تو کسست
تا کند این جادهٔ سخت اختیار

هر کرا دیدم بلاگردان زر
تو ز جان هستی فدائی کردگار

بادشاهان اولو العزم و فقیر
بین که بعد مرگ هم سر در مزار

من همان هستم که بعدم نعره زن
مجمع احباب پائین مزار

صلی الله علیه [illegible]

عشق محبوب خدا محبوب بس
بر محمد تو بکن دارد مدار

[illegible]

قصیده فی المدح سلطان ابن السلطان بندگانعالی حضور پرنور سپه سالار مظفر الممالک فتح جنگ میر محبوب علیخان بهادر نظام الملک آصف جاه خلد الله ملکه و سلطنته

آمد فصل بهاری شد و هنگام سرور ... ساقیا خیز که شد می‌طلبی آج منظور

راغب سیر چمن دل شده این رو که بود ... طلب جام صبوحی به مزاج مخمور

بسکه از فیض بهارست چمن نزهت خیز ... دل بگلگشت چو گل شگفته از فرط سرور

در حدیقه بگل و برگ بهاری باشد ... که بیک سیر دو صد رنج شود از دل دور

خلعت سبز ببر کرده چو سبزان چمن ... سرخرو گل شده در [illegible]

از دل لاله رود داغ تالم بیرون ... چون بمنقار عنادل رسد آهنگ سرور

از نوای بلبل و غنچه شده مضراب نشاط ... زلف سنبل شده چون حرف بتار طنبور

بنوازش شده از سینه جدا چنگ حنا ... چون بهی مثل دل ساخته در باغ ظهور

غزل سید محبوب سرایند همه ... شادمانی چو رسیده است [illegible]

صاحبا چون طلب من شده در بزم حضور ... دیدم ایوان ترا گفت [illegible]

حبذا بزم حضوری که بهار حسنش ... دیده در خواب نه جمشید نه خاقان فغفور

طاق کسری شده از طاق و نقش محبوب ... بسکه از صنعت [illegible]

رشک حضار توبیز دل الفت نشست ... گر تو [illegible]

سخن سید محبوب چه اوصاف کند
شاه جیجاه فلک رتبه محبوب علی
خنجر صولت او را چو بمیدان بیند
بدل از بسکه تخصیص گر وقته تعمیم
چونکه اخلاق و تواضع شده در تو تو عام
داد او قصد به تطویل نموده بودم
بر دعا مختصر اکنون کنم این سلسله را

مدح تو آب نمط بیشتر و نا محصور
افضل از خلق جهان آصف ثانی مشهور
خسروا از وا همه بهرام فلک اندر گور
شد دریده ور چو حاتم بسخاوت مشهور
فرق کبر و سر نخوت شده خالی ز غرور
مگر از پاس ادب گشت دل من مجبور
هان بآیین کشایند لب باب حضور

دم اقبال له

بر تو فضل و کرم داور دادار بود
خیر خواهان تو باشند همیشه مسرور

ایضاً

شه وحید زمان خسرو بلند اقبال
بدشت معدلت او که امن حفظ بهشت
برای تشنه لبان تمازت عسرت
بعهد سلطنتش ار نگاه بخون عدو
زمام ناقه جودش اگر بدست آید

مه سپهر کرامت محیط جاه و جلال
ز دست شیر ژیان میچرد گیاه غزال
نگاه مرحمت و لطف او بود سلسال
برنگ شفق اضحیه بود دست جلال
نظیر بچه مرجان شود بچال

ادام اقبال

بصیدگاه شکوهش چو عزم صیدش بد — اسد ز چرخ رسید بآرزوی کمال

شهان بنسبت نامِ تو گشت شهرتِ من — وگرنه مه رویان را کجا ظهور کمال

ز طول زلف شب هجر یافتی تطویل — بفرصت ار شدمی راقم قصیده حال

مگر همین دو سه ساعت بجا لقا گفتم — که بار یابی سلطان در آمده بخیال

بس ست سبزه زردیش نذر خسروا — وگرنه پیش سلیمان ز مور هدیه محال

فقیر سید محبوب نام در صحرا — به ورد و ذکر دعای تو میکند اشغال

دعای گوشه نشینان شهان بدل خواهند — دعا کنم که اجابت نماید استقبال

بود بجاه حصول مراد شاه دکن — باوج طالع و فرمانروا صد و سی سال

آمین

سیاه روی عدویت بود چو شام فراق
شگفته غنچه امید تو چو صبح وصال

محبوب گوید هر زمان من ملحدِ دیرینه ام — از بی نشان گویم نشان من ملحد دیرینه ام

زاهد ز من بگریز تو مغ باده نوریز تو — واعظ فساد انگیز تو من ملحد دیرینه ام

ناصح مگر حالِ من یکسان بود اقبال من — ناصح میا دنبال من من ملحد دیرینه ام

معشوقم و عاشق منم عابد منم فاسق منم — از بحث مشرب دور منم من ملحد دیرینه ام

اسپ وفا را پی کنم راه جدا قطعی کنم — اسرار پنهان کی کنم من ملحد دیرینه ام

ای قطره در جویم ای محتسب سویم میا
چون کلب کویم میا من ملحد دیرینه ام

این هر بسا امانت برد کفرم نه ایمانت برو
مرگم نه از جانت برو من ملحد دیرینه ام

با حالت مستانه ام کی پیش تو فرزانه ام
دیوانه ام دیوانه ام من ملحد دیرینه ام

طالب منم مطلوب من راغب منم مرغوب من
سالک منم مجذوب من من ملحد دیرینه ام

با خود چو یارم میکشد وحدت بکارم میکشد
قاضی بدارم میکشد من ملحد دیرینه ام

در عهد پیمان خودم وصل بجانان خودم
ای عید قربان خودم من ملحد دیرینه ام

چون او نهان یارم دهد ناواقف آزارم دهد
بیکارم کارم دهد من ملحد دیرینه ام

گویم چو حق حق گو بگو ظاهر بر پشت خو
سنگ آورند از چار سو من ملحد دیرینه ام

چون مهر هر جا منم دیوانه شیدای منم
بدنام رسوای منم من ملحد دیرینه ام

ناسوتیان را پرده در جبروتیان را تاج سر
لاهوتیان را راهبر من ملحد دیرینه ام

سرباز سودای خودم افتاده بر پای خودم
محبوب شیدای خودم من ملحد دیرینه ام

قربت دلدار گشت چون خود ابعد شدیم
نظم تعین شکست واصل بسرمد شدیم

چونکه ز ترک عیال مرد مجرد شدیم
گشت چو ترک وجود روح مجرد شدیم

چون همی انقیاد یافته جام مراد
سالک راهش بدیم دین محمد شدیم

[illegible]

لذت دہر فنا چون ز دل ما بود — سالک دار البقا زنده مخلد شدیم

چون بسوی او رجوع گشت بفرط موع — رحمت او در گرفت دست مؤید شدیم

رغبت جام شراب بسکه چو محبوب یافت

دل سوی میخانه برد چون سوی معبد شدیم

چون ز فرط جذب عشقش واله و شیدا شدم — مثل مجنون نعره پرداز انا لیلا شدم

باز بستم از جهان چشم خود و بینا شدم — چون ز خود مهجور گشتم واصل عنقا شدم

بر کشیدم چون ز رخسار تعین پرده را — کامیاب لذت دیدار رخ زیبا شدم

ذات خود را هر که نشناسد چسان بشناسدش — چونکه علم جهل خود شد عالم یکتا شدم

گرد چون بیدار از خواب هوس و کر است — یا دم آمد از بلا و در بلا بالا شدم

چون نظر افتاد بر قوسین ابروی صنم — ز اشتیاق وصل محو ذکر او ادنی شدم

سیر گلزار ارم حاصل شد از تردامنی — باز من هر سو ز فیض چشم خون پالا شدم

سیر مصنوعات چون مرآت وجه صانع است — عارفش در دیده مستانه دیدم یکتا شدم

شد بمن محبوب چون الطاف محبوب خدا

قطرهٔ ناچیز بودم من گر دریا شدم

واعظ تو ز تحقیر مبین حال خرابم — آب از رخ زهد تو برد [illegible] شرابم

بر دار کشندم که بآزار کشندم
هر جا که روان با شهب فرمان تو گردد
ای پیر مغان ده تو می قوت رفتار
سرشار یم از بادهٔ توحید فزون کن
ناحق همه آورده سوی من سن دار

من سوی دگر روز دریا رشتابم
من گر نمط بوسه زن چشم رکابم
تا در چمن عرصهٔ لاهوت شتابم
تا هرچه در آید بنظر جز تو نیابم
ای بی خبر آن حبل ورید ست طنابم

محبوب وشم دل شدهٔ کویش درویش
این قبلهٔ من باشد و این ست کتابم

نور در ظلمت هویدا دیده ام
تو بخلوت هم نه بینی زاهدا
رنگ و بوی یار دارد کیفیت
کشتهٔ عشقم بصد جان دگر
آنچه موسیٰ را بطور آمد نظر
راز مخفی را چه گویم آشکار

جلوه اش پنهان و پیدا دیده ام
من بجلوت آشکارا دیده ام
در سیه مستی بمینا دیده ام
درد و صد عالم تماشا دیده ام
من برائی العین هر جا دیده ام
تو مپرس از من خدا را دیده ام

دا اصل یا محبوب چون محبوب شد
من چو پرسیدم بگفتا دیده ام

جز آعروج کی بسرِ دار کرده ایم
سر را نثار مقدمِ سرِ دار کرده ایم

از سنگ و خشت کعبه نه تیار کرده ایم
دل را مقام خلوتِ دلدار کرده ایم

در رنج عشق یار چو آثار راحت است
با طوعِ خویش خواهش آزار کرده ایم

معدوم با وجود وجودیم باطنا
ظاهر اگرچه شغل باذکار کرده ایم

در انتظار صاحب خانه نشسته ایم
بی وجه ما نه تکیه بدیوار کرده ایم

منظور خاطرست پرستاری صنم
در سبحه نیز رشته زنار کرده ایم

بیتابم از خطوط جبینم شد آشکار
خود را چو ساجدِ درِ سرکار کرده ایم

خواهان یوسفِ خودم و نقد جان بدست
کی بی سبب توجه بازار کرده ایم

بیرنگیش نشان دهد از رنگ هر گلی
از بهر دید رو سوی گلزار کرده ایم

پیرم مجاورست پشدم چون مجاورش
زو حاصل خزینهٔ اسرار کرده ایم

محبوب را ز ساقی مهوش چو همدمیست
خود را مجاورِ درِ خمار کرده ایم

جز پیر مغان با دگری کار نداریم
با ملتِ شیخی نه سر و کار نداریم

زیباست علامات پی اهل تعین
در دیر و حرم سبحه و زنار نداریم

سنگینی تکلیف ز من بر دجنونم
چون طاقتِ برداشتنِ بار نداریم

مست می اسرار نهانیم بظاهر
کم ظرف نمط صورت سرشار نداریم

بینیم رخ شاهد خود از نظر حال
تا رغبت مستقبل دیدار نداریم

خاک ره عشقیم فتاده بگذرگاه
هر کس بسرم پا بزند عار نداریم

ماییم فنا فیه مرض چیست شفا چیست
راحت ز شفا رنج ز آزار نداریم

خاموشی ما کرد عنایت بهم توحید
از خوف دوئی شغل باذکار نداریم

چون شیخ و برهمن حرم و دیر نجوییم
جز راه در مصطبه رفتار نداریم

محبوب منم محو پرستاری محبوب
چون شیخ مزور ره و کردار نداریم

نه سوی دیر پویانم نه راه کعبه جویانم
نه کافر نی مسلمانم به باب عشق دربانم

بسوی وادی وحدت چو من جمازه میرانم
بود زنگوله صور بلبل سدره حدی خوانم

که کرده جمع اضداد عناصر را ببین عاقت
ز آب و باد و خاک و آتش اسرارت میدانم

دم آخر رسد همدم که از حالم خبر گیرد
زمان قال بگذشته روانه سوی جانانم

شدم تر دامن از اشک ندامت شاهدم ساقی
مکن تحقیر من زاهد چو در میخانه غلطانم

کلاه دلق و جبه بهر تو زیبا بود شیخا
فقیرم لاتعین ام نباشد هیچ سامانم

مسافر در جهان هستم مجاور شدم با شد
سفر اندر وطن دارم بسوی خویش پویانم

نکات پیر مرشد چون سخن پیدا شد بدل من — ز ارشادات او حاصل شد اسرار عرفانم

دوئی اندر یکی رفت و بفرقت وصل ملحق شد
کرا محبوب خود خوانم انا المحبوب گویانم

جان را نثار عشوهٔ دلدار کرده ایم — سر را فدای رهگذر یار کرده ایم
جانم اگرچه رفت و خیالش نمیرود — وا چشم خویشتن پی دیدار کرده ایم
سر را سر نیاز چو کردیم نذر یار — خود را ز دست خویش سبکبار کرده ایم
ما را خوش ست سر و برهمن پسر بس ست — زیب گلو چو رشتهٔ زنار کرده ایم
از شوق دید نرگس چشم پری رخان — خود را ز شوق صاحب آزار کرده ایم
طفلان بیاید و بزنند تا بجسم من — این سنگریزه بهر خود انبار کرده ایم

محبوب حب یار خودم در دلم بس ست
خود را ز حب غیر سبکبار کرده ایم

عین اویم عین اویم من نه نیم — لامکان باشد مکان در تن نیم
سوختم از آتش خود چون چنار — غیر کی سوزد که چون گلخن نیم
من زره سازم ز موم قلب خود — مثل دیگر طالب آهن نیم
من مقیم کشور لاهوتیم — وارد هر کوچه و برزن نیم

کارسازِ خلقتم از دستِ خدا | چون زرِ قارون در مخزن نیم
بی نوائیم گو نیم چون عندلیب | بی زبانم گو که چون سوسن نیم
جامهٔ عریانیم زیبِ تن ست | یوسفم گرچه به پیراهن نیم
دست همت نیست کشکولِ گدا | قانعم سائل ز مرد و زن نیم

قطعه

آیهٔ اَلَا تبصرون را غور کن | خود همی گوید که در دیدن نیم
نیست جسم و نیست جائی بی شریک | در همه موجود در مسکن نیم
رنگ و بو و نزهت از من گرچه هست | عنبر سارا نیم گلشن نیم
دُر ز چشم ریزد و لعل از لبم | گرچه من دریا نیم معدن نیم
کی فنا فی الله را باشد مقام | در مکان در خلد در مدفن نیم
یابم از ساقی متاعِ سرخوشی | راز دارم عازمِ گفتن نیم

از خدا محبوب کی باشد جدا
خامشم در بحث ما و من نیم

در حیرتم بقلتِ مهلت چها کنم | از شغل و ذکر و فکر کدامی وا کنم
بهرِ علاج کی ز اطبا کنم رجوع | بیمار اویم از مطب ا... کنم

جیعان عشق را نبود رغبتِ طعام — مجنونم و ز خون دلِ خود غذا کنم

یاران بعشق صادقم و بوالهوس نیم — هر چند او جفا بکند من وفا کنم

حاجی رود بکعبه و من کعبه خود شوم — زمزم کنم چو چشم دلم را صفا کنم

چون یار هر زمان بنظر جلوه گر شود — پس سوی غیر روی دل خود چرا کنم

مستغرق تصورِ اویم میانِ جمع — در انجمن نشینم و خلوت بنا کنم

اشغال ذکر او پر پرواز میدهند — هستم بروی ارض و گذر بر سما کنم

چون طالبان ز من طلبِ مدعا کنند — گویم همین که بهر شما ها دعا کنم

چون او بمن قریب ز حبل الورید شد — اکنون چگونه جستن او جا بجا کنم

مستغرقان وصل بساحل نمیرسند — با جمله حال کار خلا در ملا کنم

هر دم چو در دماغ رسد بوی گلعذار — پس حرف خیال منت باد صبا کنم

من گشته ام بعشق که هستم کجا ایم — افشای راز خویش چسان با شما کنم

دیر و حرم ز یک گل و خشتند زاهدا — اظهار حال هر دو چگونه جدا کنم

وحدت نه بفرق دوی تیغ اتحاد — خواهم اگر شکایت بت با خدا کنم

شاه سپهر فقر و گدای در ویم — کی روی خویش من سوی شاه و گدا کنم

[illegible] از طالب محبوبِ خود شوم — تا وقت وصل فرق بپایش فدا کنم

محو خیال واحد مطلق چو بوده ایم / تمثال غیر ز آیینهٔ دل زدوده ایم

دیدار یار ز آیینهٔ خود چو دیده ایم / از نای نائی خویش صدایش شنوده ایم

بازی گهم ز شوق چو میدان عشق شد / از جان گزشته گوی صفاش ربوده ایم

یکسان شده وجود و عدم از برای ما / خود را درون پردهٔ وصلش نموده ایم

در باغ روزگار چو گل سرخرو شدم / در وصف لعل او چو لب خود گشوده ایم

جز یار خویش وصف دگر ننگ ملتست / مضمون خود بمدح کسی کی فزوده ایم

از دیر و کعبه کار نه چون شیخ و برهمن / دایم جبین به عتبهٔ دلدار سوده ایم

هستیم در مراقبه بینای روی یار / غافل مدان ز نوم چو نرگس غنوده ایم

از فرد فرد لفظ انا الحق بر آمده / در نشر لیکه دفتر وحدت گشوده ایم

گشته طلا وجود من از فیض مرشدم / مس را بپارس کرم او چو سوده ایم

سویم توجهی چو محمد علی نمود / زین رو کمال خویش ز جمله فزوده ایم

محجوب واقفیم چو از وحدت الوجود / او را ستوده ایم چو خود را ستوده ایم

قصیده در مدح بهی خواه اسلامیان عالیجناب نواب محمد مظهر الدینخان … جنگ
بشیر الدوله عمدة الملک اعظم الامرا امیر اکبر آسمانجاه در…

قصیده [illegible]